

**Z historie a současnosti univerzity**

# Studentské divadlo jako umění i psychoterapie, jako multipedagogický projekt

JOSEF PROKEŠ

Studentské divadlo zajisté není nic nového, z historie našeho školství namátkou vzpomeňme třeba Komenského či Klicperu. Také soudobé vysoké školství studentské divadlo pěstuje: na Masarykově univerzitě v Brně kupříkladu při Fakultě sociálních studií a Fakultě filozofické, ale i při Fakultě informatiky. Právě na ní se může obdobné počínání jevit zcela neadekvátním, neboť – ptáte se – co má probůh informatika společného s divadlem? Pokud pomíneme ještě nedávno populární odpověď, že všechno souvisí se vším, pak málo nebo dokonce nic, a přece něco ano. Možná něco dosti podstatného ano, jak se pokusím naznačit v následujícím příspěvku.

Fakulta informatiky MU citelně postrádá předměty, v nichž by studenti byli nuceni verbálně se vyjadřovat; její absolventi by však v praxi měli umět přesvědčivě a elegantně – snad i s jistou noblesou – nahlas obhájit svůj názor a svoji práci, ať již před kolegy nebo budoucími klienty. Studentské divadlo v tomto smyslu funguje jako spontánní kurz rétoriky. Uvažoval jsem dokonce před časem, zda pro jarní semestry (tedy semestry před Dies Academicus Brunensis, v jehož rámci divadelní představení pořádáme) nevypsát divadlo jako samostatný předmět, za jehož absolvování by účastníci obdrželi zápočet; vždyť počet hodin strávených divadlem převyšuje běžný standard (týdně tříhodinová zkouška a před premiérou zkoušení celý víkend, navíc podle potřeby individuální konzultace jednotlivých herců), ale dal jsem přednost nezištné dobrovolnosti, dobrovolnosti neinteresantní pro „lovce kreditů“.

S výjimkou předmětů učitelského studia na FI MU chybí tzv. studijní kroužky, některé přednášky a zkoušky mají stovky účastníků, což u citlivějších jednotlivců může působit odosobňujícím dojmem. Během přípravy studentského divadla naopak nutně funguje týmová komunikace: celý realizační tým je přítomen všem zkouškám (nejenom z důvodu alternací, nýbrž i proto, aby studenti byli účastni vznikajícího ducha představení). Zkoušky mají charakter kolektivní režie či módněji jakéhosi brainstormingu, kdy každý může pronést svoji připomínku. Na zkoušky si herci

mohou přivést svoje partnery a přátele (pokud neruší), po zkouškách si ještě celá parta nezřídká zajde na pivo, při němž se odreagovává přestálé napětí a tlachá o tom, kterak ještě lépe a radostněji.

Samotná divadelní představení pak znamenají integrující počin, při kterém se sejdou starší i mladší členové realizačního týmu nynějšího představení s účastníky divadel předchozích, tedy již absolventů fakulty, na premiéře však jako diváci sedí i učitelé a sympatizanti fakulty, rodiče a kamarádi herců, spolužáci současní i dřívější. Stalo se tradicí, že celá parta, spolu s legendami předchozích ročníků, oslaví úspěšnou premiéru začátkem června společným víkendem na soukromé chalupě, kde se opéká seile, hraje fotbálek proti místním hasičům (za FI MU v něm nastupují zejména herečky), probíhá společné půlnoční koupání v bazénu vzdáleném asi dva kilometry před les atd. Tenhle „oslavny víkend“ je – domnívám se – spravedlivou kompenzací „zkouškového víkendu“ před premiérou.

Nezanedbatelný je rovněž psychologický aspekt našeho divadla. Před posledním představením Shakespearova Hamleta již nebylo třeba jako v předchozích letech vypisovat konkurzy na herce a realizační štáb, naopak studenti se sami k účasti na divadle hlásili, chtěli být při tom, usilovali se stát členy informatické histriónské party. Jako příklad třeba uvedu studenta, který na základní i střední škole měl takové problémy s mezilidskou komunikací, že se dlouhodobě ambulantně léčil (ve výuce byl na základě lékařského dobrozdání zkoušen pouze písemně, protože před tabulí ze sebe nedokázal nahlas dostat slovo). Sám se přihlásil jako herec a svoji malou roli ze sebe vysoukal, překonal psychickou blokádu! Jak je tedy zřejmé, studentské divadlo u nás má i funkci psychoterapeutickou. (Je pochopitelné, že uvedená záležitost zrovna nepřispěla k celkovému uměleckému vyznění špektáklu, avšak oproti profesionálnímu souborům si to právě naše herecká trupa může dovolit – hrajeme jaksi doma a pro radost, jakýkoli mrzký zisk je nám cizí; nakonec z podobných roztomilostí, recesistických schválnůstek a nedotažeností často vykvete ono neopakovatelné kouzlo nechtěného.)

Snad stojí za samostatnou zmínku i výše již naznačená skutečnost, že studentské divadlo na FI MU není žádnou sektářskou záležitostí jediné fakulty. Právě naopak, při přípravě představení i při jeho finální realizaci informatikové vítají spolupracovníky a diváky ostatních fakult Masarykovy univerzity, ale i „neakademické“ obyvatele okolí školy: studentky výtvarného oboru Pedagogické fakulty nám loni zajistily estetické řešení scény, Yorickova lebka byla zapůjčena z Anatomického ústavu Lékařské fakulty, čtyři Fortinbrasovy kapitány sehráli studenti pátého ročníku informatiky Vojenské akademie v Brně (v polních uniformách uměli slavnostně pochodovat a neupustili mrtvého Hamleta), reflektory k nasvícení půjčilo blízké divadlo Polárka. A nesmíme zapomenout na pana profesora Ludvíka Kunderu z JAMU: od samého začátku nezištně přispíval svrchovaně případnými podněty dramaturgickými i režijními.

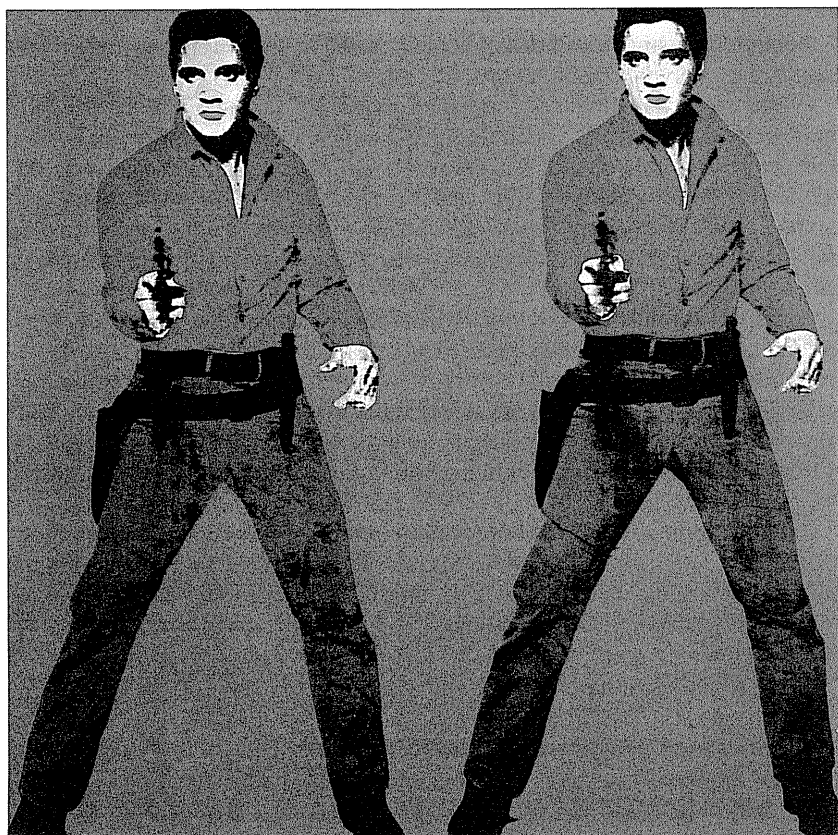
Studentské divadlo nese s sebou pro fakultu zajisté nesporný kulturní a společenský aspekt, který přispívá ke kompenzaci specificky náročného studia tak, aby z absolventů vyrostli nikoli pouze úzce zaměřeni specialisté, ale co možno celistvé osobnosti. Zde je na místě zdůraznit, že FI MU má v tomto směru vícero obdobných počinů: namátkou jmenuji třeba již třetí ročník filmového festivalu (studenti natočí a sestříhají vlastní scénáře, v nichž hrají jejich spolužáci), pravidelné vernisáže výstav studentských výtvarných prací v Bezejmenné galerii.

Snad ještě několik marginálních poznámek pro ty, kteří by si chtěli zkusit realizovat studentské divadlo i na své fakultě.

- Herce i členy podpůrného realizačního týmu je třeba si postupně vychovat a počítat s tím, že „hvězdy“ absolvováním fakulty odcházejí. Po stránce dramaturgické tudíž můžeme nasadit pouze to, na co tak zvané máme lidi: komický či dramatický talent, osobnost, která unese nebo naopak neunese značný rozsah textu atp.
- Možná by bylo vhodné napoprvé začít autorským divadlem šitým na míru fakulty a až následně zvedat laťku dramaturgické náročnosti.
- Vlastní zkoušky je nutno vtěsnat do rozměru semestru, neboť mimo něj se nám dojíždějící studenti jednoduše nesejdou. Tlačí nás tedy čas a představení nikdy nebude režijně dotaženo.
- Je vhodné věnovat pozornost záznamu představení, případně i záznamu vzniku představení. První divadlo jsme na FI MU točili jednou kamerou, druhé již dvěma kamerami, třetí pak třemi. Kameramani by měli před natáčením představení alespoň jednou vidět, ne-li mít připravenou režii záznamu. Časem přijdeme i na takové drobnosti, že kupř. kameraman zaměřený na detaily musí mít tmavé oblečení, nejlépe černé, neboť se tu a tam ocitne v záběru jiných kolegů, přičemž světlé oblečení více vynikne a ruší. Nesmírně důležitou věcí při zpracování záznamu je stříh a kultivované titulky. Zdařilý záznam představení je důležitý pro kontinuitu studentského divadla na fakultě a lze se z něj následně poučit při přípravě inscenací dalších.
- Není od věci zabývat se včas také propagací studentského divadelního představení, a to jak na vlastní fakultě, tak na celé Masarykově univerzitě i mimo ni: plakáty, článek ve fakultním studentském občasníku, v Univerzitních novinách, pro zviditelnění v médiích využít Útvar vnějších vztahů při rektorátu MU (Marie Kratochvílová). Zde je třeba po pravdě přiznat, že masově komunikační média studentská divadelní představení zvysoka přezírají.
- Studenti-diváci zvláště nehumanitních oborů často neznají kód vnímání divadla, jsouce zvyklí spíše na film a televizi. Musíme se tedy přiznat na skutečnost, že recipienti tu a tam správně nepochopí specifické

ké divadelní postupy a gesta, osobitou řeč divadla. Jejich nepřiměřené divácké reakce nás proto mohou zaskočit. Můžeme tomu do jisté míry předejít vytištěním a rozdáním divadelních programů, ve kterých vysvětlíme, o jaké představení se jedná a jaký je jeho režijní záměr.

divadlom



A. Warhol, Elvis I a Elvis II (detail), 1964